

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра фізіології, імунології і біохімії
з курсом цивільного захисту та медицини

ЛЕКЦІЯ № 1
з курсу «Цивільний захист у закладах освіти»
на тему: «Основи цивільного захисту України»

Викладач курсу: доцент
Григорова Наталя Володимирівна

ПЛАН

- 1. Роль і місце цивільного захисту в житті суспільства.**
- 2. Мета, принципи та основні завдання цивільного захисту.**
- 3. Структура єдиної державної системи цивільного захисту.**
- 4. Функціональна підсистема МОН.**
- 5. Режими функціонування єдиної державної системи цивільного захисту.**
- 6. Організаційна структура Цивільного захисту підприємств.**
- 7. Структура цивільного захисту закладу освіти.**
- 8. Сили цивільного захисту України.**
- 9. Сили цивільного захисту закладу освіти.**

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальні питання цивільного захисту : навч. посібник / В. А. Дубінін та ін. Миколаїв : НУК, 2020. 464 с.
2. Качан С. І., Шелех Ю. Л. Професійна та цивільна безпека. Ч. 2. Цивільний захист об'єктів енергетики. Львів : Новий світ-2000, 2023. 239 с.
3. Кодекс Цивільного захисту України. Київ : Алерта, 2025. 130 с.
4. Левченко О. Г., Землянська О. В., Праховнік Н. А., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності та цивільний захист : підручник. 2-ге вид. Київ : Каравела, 2021. 268 с.
5. Особливості навчання розділу «Основи цивільного захисту» предмета «Захист України» у закладах загальної середньої освіти : методичні рекомендації / за ред. І. В. Удовиченко. Суми: НВВ КЗ СОІППО, 2020. 80 с.
6. Рачков С. М., Горпинченко В. М. Цивільний захист в закладах загальної середньої освіти : навч.-метод. посібник. Харків : НМЦ ЦЗ та БЖД Харківської області, 2019. 176 с.
7. Сонько С. П. Надзвичайні ситуації та цивільний захист населення. Львів : Магнолія 2006, 2024. 232 с.
8. Стеблюк М. І. Цивільна оборона та цивільний захист. 3-те вид., стер. Київ : Знання, 2013. 487 с.
9. Цивільний захист / О. І. Запорожець та ін. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 264 с.
10. Цивільний захист / Д. В. Зеркалов та ін. Київ : Основа, 2014. 234 с.

1. Роль і місце цивільного захисту в житті суспільства

Верховною Радою України у лютому 1993 р. прийнято закон «Про Цивільну оборону України», який проголошує, що громадяни України мають право на захист свого життя і здоров'я від наслідків аварій, катастроф, значних пожеж, стихійного лиха і вимагати від Уряду України, інших органів державної виконавчої влади, адміністрації підприємства, установ і організацій незалежно від форм власності і господарювання гарантій щодо забезпечення його реалізації.

Кодекс цивільного захисту України був прийнятий 2 жовтня 2012 року, введений у дію з 1 липня 2013 року. Замінив собою низку законів, у тому числі: «Про Цивільну оборону України», «Про пожежну безпеку», «Про загальну структуру і чисельність військ Цивільної оборони», «Про війська Цивільної оборони України», «Про аварійно-рятувальні служби», «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру», «Про правові засади цивільного захисту».

Держава як гарант цього права створює систему Цивільного захисту (ЦЗ), яка має своєю метою захист населення від небезпечних наслідків аварій і катастроф техногенного, екологічного, природного та воєнного характеру.

2. Мета, принципи та основні завдання цивільного захисту

Цивільний захист - це функція держави, спрямована на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період.

Головна мета цивільного захисту:

- 1) реалізація державної політики у сфері ЦЗ, спрямованої на забезпечення безпеки та захисту населення і територій від НС у мирний час та в особливий період;
- 2) подолання наслідків НС, у тому числі на території іноземних держав, відповідно до міжнародних договорів, ратифікованих Верховною Радою України.

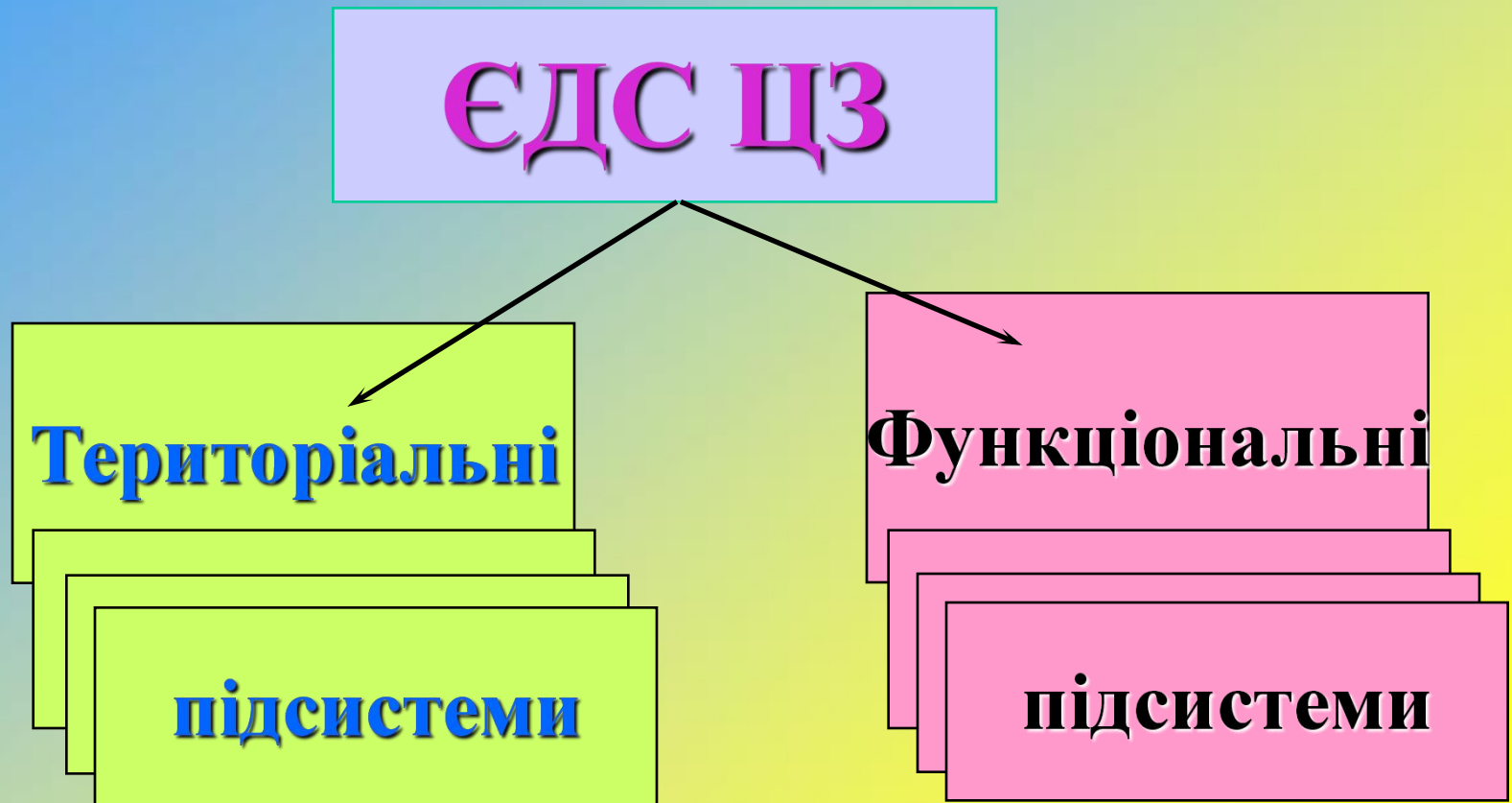
Принципи цивільного захисту:

- гарантування державою громадянам конституційного права на захист життя, здоров'я та їх майна;
- створення системи безпеки з мінімально можливими ризиками виникнення надзвичайних ситуацій (НС);
- територіальності та функціональності ЄДС ЦЗ;
- добровільності залучення людей до здійснення заходів у сфері ЦЗ;
- мінімізації заподіяння шкоди довкіллю;
- гласності, вільного доступу населення до інформації у сфері ЦЗ.

Завдання цивільного захисту:

- 1) організація захисту населення і територій від НС, надання невідкладної медичної, психологічної та іншої допомоги потерпілим;**
- 2) розроблення і здійснення заходів запобігання виникненню НС;**
- 3) забезпечення постійної готовності сил і засобів ЦЗ;**
- 4) оперативне оповіщення населення про виникнення або загрозу виникнення НС, про обстановку та заходи, що вживаються для запобігання НС;**
- 5) проведення РІНР з ліквідації наслідків НС та організація життєзабезпечення постраждалого населення;**
- 6) навчання населення способам захисту і діям у разі НС;**
- 7) створення, збереження і раціональне використання матеріальних ресурсів;**
- 8) аналіз інформації про НС, прогнозування та оцінка наслідків НС;**
- 9) розроблення нормативно-правової бази у сфері ЦЗ;**
- 10) здійснення нагляду і контролю у сфері ЦЗ;**
- 11) міжнародне співробітництво у сфері ЦЗ.**

3. Структура єдиної державної системи цивільного захисту. Режими функціонування єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДС ЦЗ)

До **єдиної державної системи цивільного захисту (ЄДС ЦЗ)** входять територіальні і функціональні підсистеми.

Територіальні підсистеми створюються в областях, місті Києві, **функціональні** – в міністерствах і відомствах.

Кожна підсистема має чотири рівні:

- загальнодержавний;
- регіональний;
- місцевий;
- об'єктовий.

До складу підсистеми належать:

- органи управління ЄДС ЦЗ;
- сили і засоби;
- резерви матеріальних та фінансових ресурсів;
- системи зв'язку, оповіщення та інформаційного забезпечення.

Територіальні підсистеми ЄДС ЦЗ

Територіальні підсистеми створюються місцевими органами виконавчої влади. На місцевому та об'єктовому рівнях створюються ланки територіальних підсистем.

Організаційна структура, завдання, склад сил і засобів, порядок діяльності територіальних підсистем визначаються положеннями про них за погодженням з Державною службою України з надзвичайних ситуацій (ДСНС).

Функціональні підсистеми ЄДС ЦЗ

Функціональні підсистеми створюються центральними органами виконавчої влади (ЦОВВ) за напрямками діяльності.

На регіональному, місцевому та об'єктовому рівнях створюються ланки функціональних підсистем.

Сили і засоби функціональних підсистем регіонального, місцевого та об'єктового рівнів при діях у НС підпорядковуються органам управління відповідних територіальних підсистем ЄДС ЦЗ.

Організаційна структура, завдання, склад сил і засобів та порядок діяльності функціональних підсистем визначаються положеннями про них, затвердженими відповідними ЦОВВ за погодженням з ДСНС.

Перелік ЦОВВ, що створюють функціональні підсистеми, визначається Положенням про ЄДС ЦЗ.

Органи управління ЦЗ

Центральним органом виконавчої влади з питань надзвичайних ситуацій є Державна служба України з надзвичайних ситуацій.

Начальником ЦЗ України є прем'єр-міністр України. На інших адміністративно-територіальних рівнях функції начальника ЦЗ виконують керівники відповідних органів державної виконавчої влади, голови виконкомів місцевих рад.

Для координації діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо безпеки та захисту населення і територій, реагування на надзвичайні ситуації техногенного і природного походження, створюються постійно діючі Комісії з питань техногенно-екологічної безпеки під час надзвичайних ситуацій (**ТЕБ та НС**). Комісії створюються при виконавчих органах влади на державному, регіональному і районному (міському) рівнях, а також на об'єктах. У своїй діяльності ці комісії керуються Конституцією України, Законами України, документами Президента України, Кабінету Міністрів України та Положенням про Державну комісію з питань ТЕБ та НС.

Основні завдання комісії такі:

- координація діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, пов'язаних зі створенням та функціонуванням Національної системи запобігання і реагування на аварії, катастрофи та інші надзвичайні ситуації;
- участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері техногенно-екологічної безпеки;
- організація та керівництво проведенням робіт при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

4. Функціональна підсистема МОН

Міністерство освіти і науки України (МОН) у межах своїх повноважень утворило функціональну підсистему навчання дітей дошкільного віку, учнів та студентів діям у надзвичайних ЄДС ЦЗ (далі – функціональна підсистема МОН). Наказом МОН від 21 листопада 2016 року № 1400 затверджено відповідне Положення про функціональну підсистему.

Метою створення функціональної підсистеми МОН є:

- захист населення і територій від надзвичайних ситуацій у мирний час та в особливий період, зменшення матеріальних втрат у разі їх виникнення на підприємствах, у закладах освіти, установах та організаціях, що належать до сфери управління МОН (далі – підприємства, установи та організації галузі);
- організація та здійснення заходів цивільного захисту, пов'язаних із запобіганням і реагуванням на надзвичайні ситуації техногенного, природного, соціального, воєнного характеру та захисту від їх факторів ураження учасників освітнього процесу;
- організація та здійснення заходів цивільного захисту, пов'язаних із навчанням дітей дошкільного віку, учнів та студентів діям у надзвичайних ситуаціях (з питань безпеки життєдіяльності).

Завданнями функціональної підсистеми є:

- здійснення заходів цивільного захисту на підприємствах, в установах та організаціях галузі;
- забезпечення готовності підпорядкованих сил і засобів до дій, спрямованих на запобігання виникненню та реагування на надзвичайні ситуації, здійснення заходів щодо запобігання виникненню надзвичайних ситуацій або небезпечних подій на підприємствах, в установах та організаціях галузі;
- організація та проведення моніторингу і прогнозування виникнення надзвичайних ситуацій та їх розвитку, визначення ризиків виникнення надзвичайних ситуацій у галузі;
- своєчасне і достовірне інформування заінтересованих органів виконавчої влади та населення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій на підприємствах, в установах та організаціях галузі;
- проведення рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;
- забезпечення планування заходів цивільного захисту;
- організація та проведення навчань (тренувань) з підготовки органів управління функціональної підсистеми та підпорядкованих їм сил цивільного захисту, що здійснюється згідно з планом основних заходів цивільного захисту МОН на відповідний рік;

- розроблення та здійснення заходів, спрямованих на забезпечення сталого функціонування підприємств, установ та організацій галузі в особливий період;
- навчання працівників та учасників освітнього процесу підприємств, установ та організацій галузі щодо поведінки та дій у разі виникнення надзвичайної ситуації;
- здійснення заходів щодо укриття працівників та учасників освітнього процесу підприємств, установ та організацій галузі в захисних спорудах цивільного захисту;
- розроблення нормативно-правових актів, а також норм, правил та стандартів з питань запобігання надзвичайним ситуаціям на підприємствах, в установах та організаціях галузі, виконання галузевих програм і планів з питань цивільного захисту;
- створення, раціональне збереження і використання резерву матеріальних ресурсів, необхідних для запобігання і реагування на надзвичайні ситуації;

завдання відповідно до функціонального спрямування:

- створення структурного підрозділу з питань ЦЗ у складі апарату МОН;
- надання пропозицій щодо навчання дітей дошкільного віку, учнів та студентів з питань ЦЗ у закладах освіти;

- організація навчання дітей дошкільного віку, учнів та студентів згідно із затвердженими МОН і погодженими з ДСНС програмами розвитку та навчальними програмами, що передбачають:
- здобуття здобувачами дошкільної, загальної середньої та професійно-технічної (професійної) освіти знань і вмінь з питань особистої безпеки в умовах загрози та виникнення надзвичайної ситуації, користування засобами захисту від її наслідків, вивчення правил пожежної безпеки та основ ЦЗ;
- формування у дітей старшого дошкільного віку достатнього та необхідного рівня знань і умінь для безпечного перебування в навколишньому середовищі, елементарних норм поведінки у надзвичайних ситуаціях і запобігання пожежам, що виникають через необережне поводження з вогнем;
- організаційно-методичне керівництво з проведення у закладах освіти всіх рівнів об'єктових тренувань, днів ЦЗ, тижнів безпеки дитини;
- координація науково-методичної діяльності, узагальнення і поширення ефективних форм і методів організації освітнього процесу з питань безпеки життєдіяльності та ЦЗ через визначені: МОН – базові за галуззю знань кафедри з безпеки життєдіяльності у вищих закладах освіти; місцевими органами управління освіти – територіальні базові (опорні) заклади загальної середньої та дошкільної освіти;
- здійснення контролю якості підготовки у закладах освіти дітей дошкільного віку, вихованців, учнів та студентів з питань ЦЗ.

До складу функціональної підсистеми МОН входять місцеві органи управління освітою, підпорядковані їм сили ЦЗ, підприємства, установи та організації галузі, їх сили і засоби.

Безпосереднє керівництво функціональною підсистемою здійснюється Міністром освіти і науки України.

Постійно діючими органами управління функціональної підсистеми МОН є:

- на державному рівні – апарат МОН, відділ (управління, сектор) з питань ЦЗ у складі апарату МОН;**
- на регіональному рівні – департаменти (управління) освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, посадові особи з питань ЦЗ;**
- на місцевому рівні – підрозділи освіти у складі районних державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування (у разі їх утворення), посадові особи з питань ЦЗ.**

На об'єктовому рівні організація заходів ЦЗ покладається на керівника закладу, а також спеціально призначену ним особу з питань ЦЗ.

Місцеві органи управління освітою в межах функціональної підсистеми МОН виконують основні заходи щодо впровадження діяльності функціональної підсистеми відповідно до встановлених режимів визначено Положенням про функціональну підсистему.

Структура функціональної підсистеми МОН на регіональному рівні

	Органи у правління	Координаційні органи	Служби	Формування
Регіональний рівень	Управління освіти і науки Запорізької обласної державної адміністрації			
Місцевий рівень	Підрозділи освіти у складі районних державних адміністрації, органів місцевого самоврядування			
Об'єктовий рівень	Керівники закладів освіти, установ, підприємства, організації галузі освіти, особи з питань ЦЗ	Комісії з питань НС	Об'єктові служби (ланки) ЦЗ (у разі створення)	Об'єктові добровільні формування (у разі створення)

5. Режими функціонування ЄДС ЦЗ

Залежно від існуючої або прогнозованої обстановки (техногенної, природної, соціально-політичної або воєнної), масштабу НС за рішенням Президента, КМУ, РМ АРК, РДА, МДА, керівника об'єкту встановлюються наступні режими функціонування ЄДС ЦЗ:

- повсякденного функціонування;
- підвищеної готовності;
- надзвичайної ситуації;
- надзвичайного стану;
- воєнного стану.

Режим повсякденного функціонування ЄДС ЦЗ

Режим діє за умов нормальної виробничо-промислової, радіаційної, хімічної, сейсмічної, гідрогеологічної, гідрометеорологічної, техногенної та пожежної обстановки.

У цьому режимі органи управління і сили ЄДС ЦЗ:

- забезпечують прогнозування обстановки, спостереження та контроль за об'єктами потенційної небезпеки (ОПН), а також за гідрогеологічно-небезпечними ділянками територій;
- здійснюють цілодобове чергування рятувальних підрозділів;
- здійснюють заходи щодо запобігання НС;
- забезпечують підготовку органів управління і сил ЦЗ;
- організовують навчання керівного складу та фахівців ЦЗ і населення діям у НС;
- створюють і поновлюють матеріальні резерви для запобігання, ліквідації НС та їх наслідків;
- створюють та підтримують у постійній готовності системи оповіщення.

Режим підвищеної готовності ЄДС ЦЗ

Режим встановлюється за рішенням відповідно КМУ, МОВВ, керівників СГ у разі істотного погіршення обстановки, за наявності загрози виникнення НС.

У цьому режимі органи управління та сили ЄДС ЦЗ :

здійснюють, у разі необхідності, оповіщення населення про загрозу виникнення НС;

- формують оперативні групи для виявлення причин погіршення обстановки;**
- запроваджують, у разі необхідності, цілодобове чергування членів комісії з питань ТЕБ та НС і оперативної групи;**
- посилюють спостереження та контроль за ОПН та небезпечними територіями, здійснюють прогнозування можливості виникнення НС та їх масштабів;**
- здійснюють заходи щодо запобігання виникненню НС та захисту населення і територій від можливої НС;**
- приводять у стан готовності наявні сили і засоби реагування та направляють їх, у разі потреби, у район загрози виникнення НС.**

Режим надзвичайної ситуації ЄДС ЦЗ

Режим встановлюється у разі виникнення НС, залежно від її масштабу, у межах конкретної території за рішенням відповідно КМУ, МОБВ, керівників СГ.

У цьому режимі органи управління та сили ЄДС ЦЗ:

- здійснюють оповіщення населення про НС та про їх дії;**
- призначають спеціальну комісію, керівника робіт з ліквідації НС, створюють Штаб з ліквідації НС;**
- визначають межі території, на якій виникла НС;**
- здійснюють постійне прогнозування зони НС та масштабів можливих наслідків, контроль за розвитком НС та обстановкою на аварійних об'єктах і прилеглих до них територіях;**
- організовують роботи з локалізації і ліквідації НС та її наслідків;**
- організовують та здійснюють заходи щодо життєзабезпечення постраждалого населення;**
- організовують захист населення і територій в умовах НС;**
- оперативно доповідають вищим органам управління про розвиток НС і заходи, що вживаються.**

Режим надзвичайного стану ЄДС ЦЗ

Встановлюється з метою ліквідації НС державного рівня, нормалізації обстановки, відновлення правопорядку при спробах захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, створення умов для нормального функціонування органів виконавчої влади.

Вводиться Указом Президента України на строк не більш як 30 діб і не більш як 60 діб в окремих її місцевостях. Режим підлягає затвердженню ВРУ протягом двох днів після звернення Президента України.

Заходами надзвичайного стану можуть бути:

- встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, а також обмеження свободи пересування по території, де запроваджено надзвичайний стан;
- обмеження руху транспортних засобів і їх огляд;
- посилення охорони громадського порядку та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення та народного господарства;
- заборона проведення зборів, мітингів і демонстрацій, а також видовищних, спортивних та інших масових заходів; заборона страйків.

ЗУ від 16.03.2000. №1550-XIV "Про правовий режим надзвичайного стану".

Режим воєнного стану ЄДС ЦЗ

Режим встановлюється у разі збройної агресії чи загрози нападу. Основними завданнями ЄДС ЦЗ є:

- забезпечення постійної готовності сил і засобів ЦЗ;**
- оповіщення населення про небезпеки під час ведення воєнних дій;**
- евакуація населення, цінностей у безпечні райони;**
- забезпечення населення засобами захисту;**
- проведення заходів світломаскування;**
- проведення рятувальних робіт, ліквідація пожеж, надання медичної допомоги постраждалому населенню;**
- здійснення заходів життєзабезпечення населення;**
- виявлення районів, які зазнали радіоактивного, хімічного та біологічного зараження (крім районів бойових дій);**
- санітарна обробка людей та спеціальна обробка техніки, територій;**
- участь у заходах з пошуку та знешкодження боєприпасів;**
- охорона громадського порядку;**
- здійснення заходів сталого функціонування об'єктів економіки.**

ЗУ від 6.04.2000. №1647-III "Про правовий режим воєнного стану".

Запровадження воєнного стану може бути як і по всій Україні, так і в окремих її частинах. Ці подробиці чітко прописуються Президентом України в указі про воєнний стан.

Воєнний стан в Україні вперше вступив у силу 28 листопада 2018 року і діяв 30 діб на території 10 областей: Запорізької, Донецької, Вінницької, Луганської, Миколаївської, Одеської, Харківської, Сумської, Чернігівської та Херсонської. Причиною введення воєнного стану стала відкрита агресія Росії у Керченській протоці.

Указ про воєнний стан видав Президент України. Але така пропозиція главі держави подавалася Радою національної безпеки і оборони (РНБО).

Закон про воєнний стан говорить, що протягом двох днів такий указ має затвердити Верховна Рада, яка з цією метою збирається без скликання.

Згідно з указом Президента України воєнний стан було введено з 5:30 24 лютого 2022 року на всій території держави строком на 30 діб в зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України та на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони й відповідно до українського законодавства. Після чого продовжено ще на 30 діб – до 25 квітня. Пізніше продовжили на 90 діб – до 25 серпня. Потім воєнний стан було продовжено ще кілька разів. А цього разу воєнний стан триватиме до 4 травня 2026 року.

Якщо надзвичайний стан не може тривати довше 60 днів, то воєнний стан може тривати будь-який термін.

Воєнний стан в Україні означає наступне:

- Працездатні громадяни в разі введення воєнного стану мають трудову повинність з метою виконання робіт оборонного характеру.
- Комендантська година на території, де вводиться воєнний стан.
- Особливий режим в'їзду і виїзду.
- Перевірка документів, огляд речей, транспортних засобів і т. д.
- Воєнний стан дозволяє державі контролювати діяльність ЗМІ, культурних установ і друкарень.
- Фізособи і юрособи зобов'язані надавати житлоплощу для розміщення військових в разі потреби.
- Військове командування може заборонити діяльність партій і громадських організацій, якщо вони загрожують безпеці, території, незалежності країни або життя громадян.
- Розпустити парламент в разі воєнного стану або оголосити імпічмент президенту неможливо. Теж саме стосується міністрів, суддів, прокуратури і органів місцевого самоврядування.
- У Конституції України під час воєнного стану не можна вносити правки.

6. Організаційна структура цивільного захисту підприємств

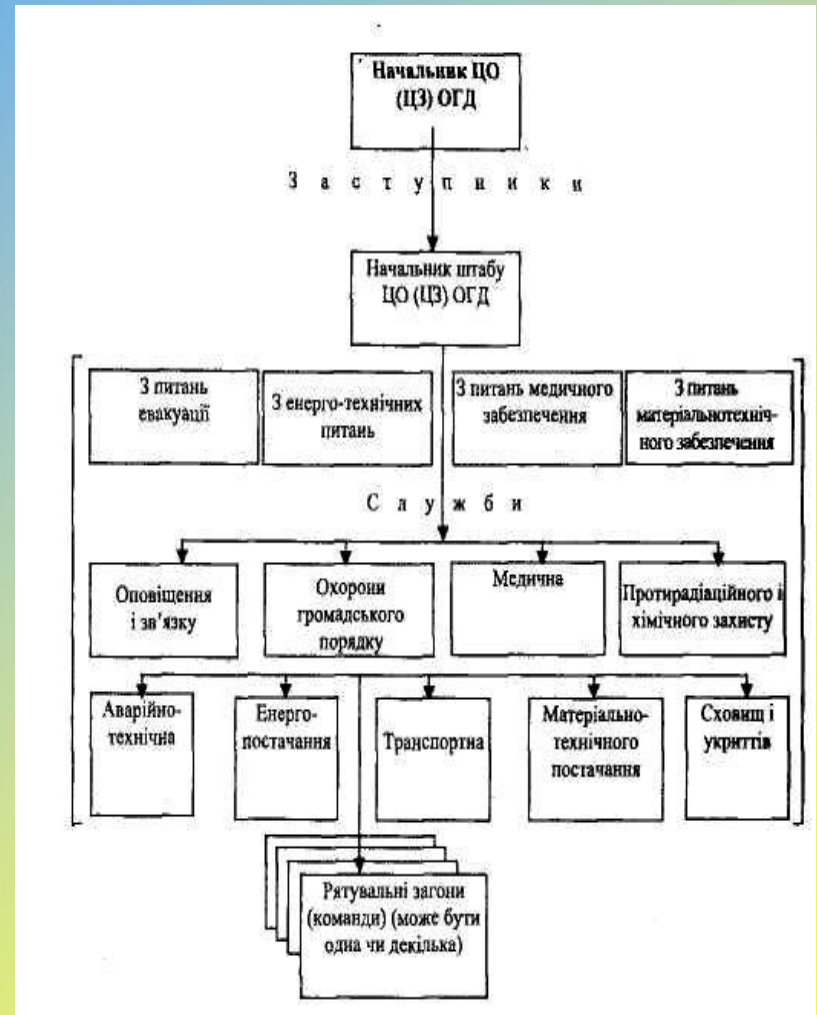
Організаційна структура ЦЗ країни планується за територіально-виробничим принципом.

Підприємства незалежно від форм власності та господарювання:

- 1) планують та здійснюють необхідні заходи щодо захисту працівників від наслідків НС;**
- 2) планують та проводять заходи щодо сталого функціонування об'єктів й забезпечення життєдіяльності працівників у НС;**
- 3) забезпечують створення сил і засобів щодо попередження та ліквідації наслідків НС, навчання працівників способам захисту і діям у НС у складі формувань;**
- 4) створюють та підтримують у постійній готовності локальні системи оповіщення про НС;**
- 5) фінансують заходи щодо захисту працівників об'єктів, попередження та ліквідації НС. Створюють резерви фінансових і матеріально-технічних ресурсів для ліквідації НС.**

Начальником ЦЗ будь-якого підприємства є керівник цього підприємства. Під керівництвом начальника ЦЗ створюється штаб ЦЗ – орган управління, який організує всю практичну діяльність на об'єкті з питань ЦЗ.

Начальник штабу ЦЗ є замісником начальника ЦЗ, йому надано право від імені начальника ЦЗ віддавати накази та розпорядження з питань ЦЗ.

7. Структура цивільного захисту закладу освіти

Забезпечення виконання заходів у сфері ЦЗ у закладі освіти (ЗО) здійснює його керівник.

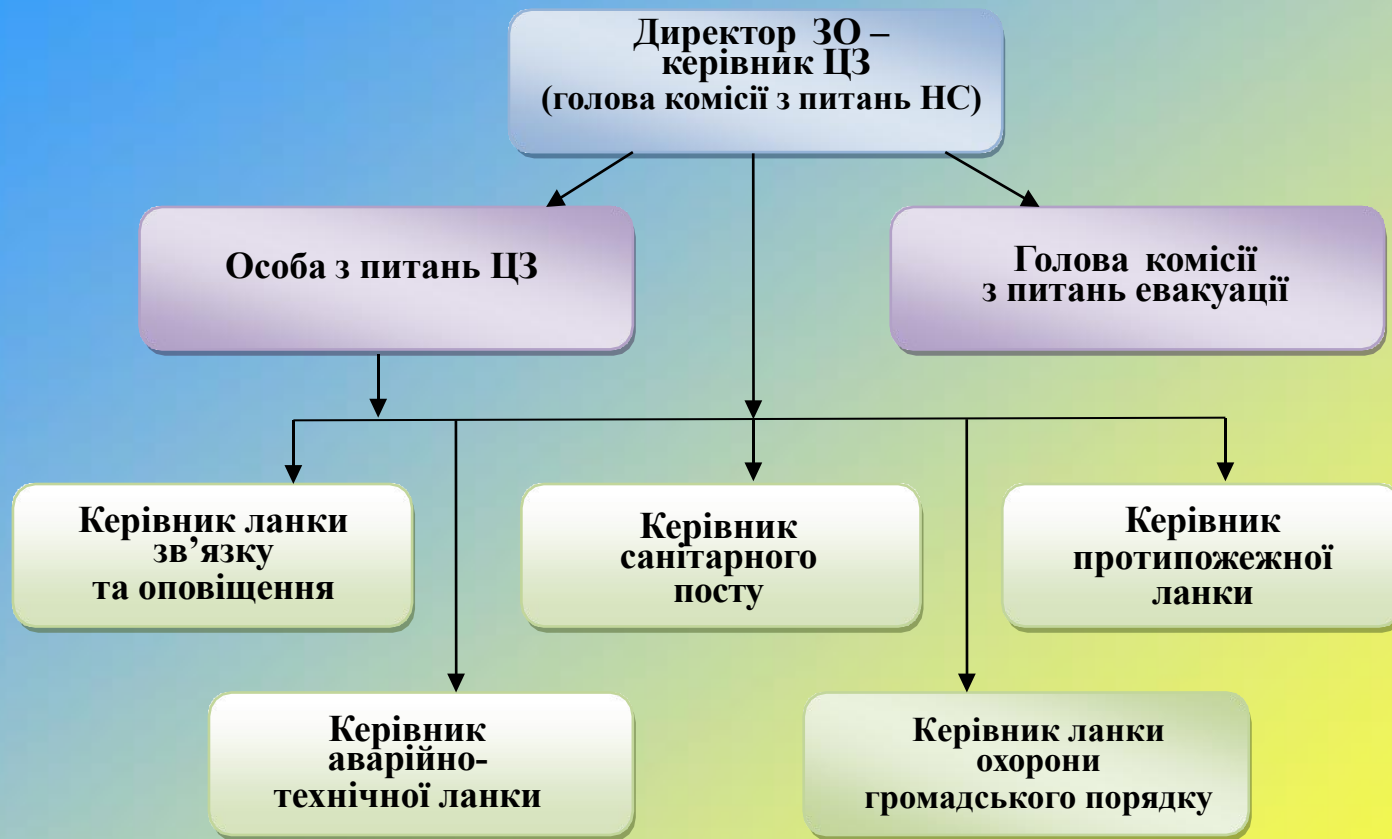
Організація заходів ЦЗ, ведення діяльності, пов'язаної із захистом учасників освітнього процесу від НС покладається на призначену керівником ЗО особу з питань ЦЗ.

Для координації діяльності, пов'язаної із захистом персоналу від НС, запобігання таким ситуаціям, а також координації робіт з ліквідації їх наслідків створюється комісія з питань НС. Головою такої комісії є керівник ЗО. До складу комісії входять всі посадові особи закладу, на яких покладаються функції у сфері ЦЗ.

Для виконання заходів щодо планування евакуації, підготовки учасників освітнього процесу до здійснення заходів з евакуації створюється комісія з питань евакуації.

Для безпосереднього виконання заходів ЦЗ при виникненні НС створюються ланки ЦЗ. Зокрема, ланка зв'язку та оповіщення, санітарний пост, ланка охорони громадського порядку, протипожежна ланка, аварійно-технічна ланка.

Схематична структура управління ЦЗ закладу освіти

8. Сили цивільного захисту України

До сил цивільного захисту належать:

- оперативно-рятувальна служба ЦЗ;
- спеціальні (воєнізовані) і спеціалізовані аварійно-рятувальні формування та їх підрозділи;
- аварійно-відновлювані формування, спеціальні служби ЦОВВ, на які покладено завдання ЦЗ;
- пожежно-рятувальні підрозділи (частини);
- формування особливого періоду;
- авіаційні та піротехнічні підрозділи;
- технічні служби та їх підрозділи;
- підрозділи забезпечення та матеріальних резервів.

Основними завданнями сил ЦЗ є:

- проведення робіт та вживання заходів щодо запобігання надзвичайним ситуаціям, захисту населення та територій від них;
- проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт;
- гасіння пожеж;
- ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій в умовах екстремальних температур, задимленості, загазованості, загрози вибухів, обвалів, зсувів, затоплень, радіоактивного, хімічного забруднення та біологічного зараження, інших небезпечних проявів;
- проведення піротехнічних робіт, пов'язаних із знешкодженням вибухонебезпечних предметів, що залишилися на території України після війн, сучасних боєприпасів та підривних засобів (крім вибухових пристроїв, що використовуються у терористичних цілях), крім територій, які надані для розміщення і постійної діяльності військових частин, військових навчальних закладів, підприємств та організацій Збройних Сил України, інших військових формувань;
- проведення вибухових робіт для запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків;

- проведення робіт щодо життєзабезпечення постраждалих;
- надання екстреної медичної допомоги постраждалим у районі надзвичайної ситуації і транспортування їх до закладів охорони здоров'я;
- здійснення перевезень матеріально-технічних засобів, призначених для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та надання гуманітарної допомоги постраждалим внаслідок таких ситуацій;
- надання допомоги іноземним державам щодо проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;
- проведення аварійно-рятувального обслуговування суб'єктів господарювання та окремих територій, на яких існує небезпека виникнення надзвичайних ситуацій.

Сили цивільного захисту можуть залучатися до проведення відновлювальних робіт.

9. Сили цивільного захисту закладу

ОСВІТИ

З прийняттям Кабінетом Міністрів України 9 жовтня 2013 року Постанови № 787 «Про затвердження Порядку утворення, завдання та функції формувань цивільного захисту» були змінені умови створення об'єктових формувань ЦЗ. Пункт 3 цієї Постанови КМУ визначає, що «об'єктові формування цивільного захисту утворюються суб'єктами господарювання, які мають чисельність працюючого персоналу понад 50 осіб та володіють транспортною, будівельною, комунальною, медичною, пожежною та іншою спеціальною технікою і відповідають одній з таких умов:

- віднесені до відповідної категорії цивільного захисту (особливої важливості, першої або другої категорії);
- мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави та (або) продовжують свою виробничу діяльність в особливий період;
- експлуатують об'єкти підвищеної небезпеки або потенційно небезпечні об'єкти...».

Відповідно до цих положень, заклади загальної середньої, дошкільної та професійної (професійно-технічної) освіти за винятком тих, що експлуатують потенційно небезпечні об'єкти, жодній зазначеній умові не відповідають і не мають юридичних підстав для створення формувань цивільного захисту.

Разом з тим, нове Положення про функціональну підсистему навчання дітей дошкільного віку, учнів та студентів діям у надзвичайних ситуаціях (з питань безпеки життєдіяльності) єдиної державної системи цивільного захисту, затверджене Наказом МОН від 21.11.2016 року № 1400 та зареєстроване в Міністерстві юстиції України 14 грудня 2016 року за № 1623/297534 передбачає, що «роботи, пов'язані з реагуванням на надзвичайну ситуацію об'єктового рівня або усуненням загрози її виникнення, виконують сили цивільного захисту підприємств, установ та організацій галузі, де виникла така ситуація...» (п. 20).

При цьому заклади загальної середньої, дошкільної та професійної (професійно-технічної) освіти мають людські ресурси для формування таких сил зі складу фахівців закладу, які за своєю діяльністю пов'язані, в тому числі, з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту: посадові особи, які відповідають за забезпечення пожежної безпеки в закладі та пройшли спеціальне навчання з цих питань (пожежно-технічний мінімум), штатні медичні працівники, а в разі їх відсутності вчителі предметів «Основи здоров'я», «Захист Вітчизни», які повинні вміти надавати домедичну допомогу (відповідно до ч.2 ст.12 Закону України «Про екстрену медичну допомогу»), педагогічні та допоміжні працівники, до обов'язків яких належить контроль за забезпеченням дотримання дисципліни, порядку, зокрема громадського, і т. д..

Тому при виникненні надзвичайних ситуацій для проведення першочергових робіт з ліквідації їх наслідків доцільно залучати вищезазначені категорії працівників в закладах освіти з кількістю працюючого персоналу більше 50 осіб, об'єднавши їх в спеціалізовані ланки цивільного захисту чисельністю 3-4 особи.

Організація діяльності таких ланок регламентується положенням Постанови Кабінету Міністрів України від 8 липня 2015 року № 469 «Про затвердження Положення про спеціалізовані служби цивільного захисту», яка визначає складові, що становлять сутність спеціалізації ланок цивільного захисту: протипожежної, медичної, охорони громадського порядку, зв'язку та оповіщення, інших...

Формування спеціалізованих ланок цивільного захисту не суперечить і п.10 Наказу МОН України від 21.11.2016 року № 1400.

Таким чином, керівник закладу загальної середньої, дошкільної та професійної (професійно-технічної) освіти **з чисельністю працюючого персоналу більше 50 осіб, відповідно потребам, має підстави створити наступні за спеціалізацією ланки ЦЗ:**

- протипожежна ланка;
- медична ланка;
- ланка охорони громадського порядку;
- ланка (група) зв'язку та оповіщення (в разі потреби).

Спеціалізовані ланки ЦЗ провадять свою діяльність відповідно до Положень, які затверджуються керівником закладу освіти, який їх утворив.

В закладах загальної середньої, дошкільної та професійної (професійно-технічної) освіти з **чисельністю працюючого персоналу 50 осіб і менше доцільно призначати відповідальних осіб, які при проведенні заходів з цивільного захисту мають здійснювати протипожежне, медичне забезпечення, охорону громадського порядку, забезпечення зв'язку та оповіщення.**

Головною метою ефективного забезпечення реалізації заходів ЦЗ у закладах загальної середньої, дошкільної та професійної (професійно-технічної) освіти є злагоджена співпраця складових штатної структури та використання всіх можливих людських та майнових ресурсів закладу для збереження життя і здоров'я дітей, учнів і працівників, готовності до виконання першочергових робіт з мінімізації та ліквідації наслідків можливих надзвичайних ситуацій.

Дякую за увагу!

